Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Bitlis Eren University Social Science Journal
BEU SBD
ISSN: 2147-5962- e-ISSN: 2147-5598
https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos

Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2025, 14(2), 286-299.
Bitlis Eren University Social Science Journal, 2025, 14(2), 286-299.
Araştırma Makalesi / Research Article
https://doi.org/10.47130/bitlissos.1817370

Zorluklar ve Dayanıklılık Arasında: Özel Gereksinimli Çocuk Ebeveynlerinde Yaşam Doyumu *

Between Challenges and Resilience: Life Satisfaction Among Parents of Children with Special Needs *

Mevlüt Marufoğlu [1]

Abdurrahman Kasım Pakiş [2]

Çetin Görür [3]

Öz

Bu araştırma, özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumlarını çeşitli sosyo-demografik değişkenler açısından incelemektedir. Van ili Erciş ve Muradiye ilçelerinde 382 ebeveynle yürütülen çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, normallik varsayımı sağlanamadığı için parametrik olmayan Mann–Whitney U ve Kruskal–Wallis H testleriyle analiz edilmiştir. Bulgular, yaşam doyumunun medeni durum, gelir düzeyi, ebeveyn rolü, hane kompozisyonu, sosyal destek türü ve çocuğun cinsiyetine göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermiştir. Evli olan, yüksek gelirli veya bakım ücreti gibi sosyal desteklerden yararlanan ebeveynler daha yüksek yaşam doyumu bildirmiştir. Annelerin yaşam doyumlarının babalardan yüksek olması, duygusal bağların ve başa çıkma stratejilerinin etkisini yansıtmaktadır. Eğitim düzeyi ise anlamlı fark yaratmamıştır. Sonuç olarak, yaşam doyumu çok boyutlu bir olgu olup ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik etkenlerin ortak etkisiyle şekillenmektedir. Araştırma, aile desteği, ekonomik güçlendirme, babalara yönelik sosyal programlar ve toplumsal farkındalık çalışmalarının önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam doyumu, Özel gereksinimli çocuk, Ebeveyn, Sosyal destek, Sosyoekonomik faktörler.

*Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

[1] Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Van, Türkiye, e-posta: mevlutmarufoglu@yyu.edu.tr, ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9834-4095 (Sorumlu Yazar /Corresponding Author).
[2] Öğr. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Erciş Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakım ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Çocuk Gelişimi Programı, Van, Türkiye, e-posta: kasimpakis@yyu.edu.tr, ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7319-6508 .
[3] Öğr. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Erciş Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Van, Türkiye, e-posta: cetingorur@yyu.edu.tr, ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9556-5068

Geliş Tarihi/ Submitted Date: 04.11.2025.
Revize Tarihi/ Revised Date: 26.11.2025
Kabul Tarihi/Accepted Date: 01.12.2025.
Online Yayın Tarihi/Published Online Date: 31.12.2025.

Atıf-Citation (APA 7 Style): Marufoğlu, M., Pakiş, A. K., Görür, Ç. (2025). Zorluklar ve Dayanıklılık Arasında: Özel Gereksinimli Çocuk Ebeveynlerinde Yaşam Doyumu. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14*(2), 286-299. https://doi.org/10.47130/bitlissos.1817370

Lisans - License: CC BY-NC 4.0

Abstract

This study examines the life satisfaction of parents with children with special needs in relation to various socio-demographic factors. Conducted with 382 parents in the Erciş and Muradiye districts of Van province, the research employed a correlational survey model. Since the assumption of normality was not met, non-parametric Mann–Whitney U and Kruskal–Wallis H tests were applied. The findings revealed that life satisfaction significantly differed by marital status, income level, parental role, household composition , type of social support, and the child's gender. Married parents, those with higher income, and those benefiting from social aids such as care allowances reported higher levels of life satisfaction. Mothers' satisfaction was higher than fathers', reflecting the role of emotional bonds and coping strategies. Educational level, however, did not produce a significant difference. Overall, life satisfaction emerged as a multidimensional construct shaped by the combined effects of economic, social, cultural, and psychological factors. The study highlights the importance of family support, economic empowerment, social programs for fathers, and awareness-raising efforts on gender and disability.

Keywords: Life satisfaction, Special needs child, Parents, Social support, Socioeconomic factors.

Giriş

Ebeveyn adayları çocukları dünyaya gelmeden önce genellikle gelişimi normal, kendilerinin veya yakınlarının en güzel özelliklerini taşıyan çocuklar hayal etmekte, çocukları ile birlikte daha güzel bir hayat beklentisine sahip olmaktadırlar. Bu beklentilerle başlayan anne baba olma süreci bazı ebeveynler için farklı bir şekilde devam edebilmekte, ebeveynler özel gereksinime sahip çocuklar dünyaya getirebilmekte veya çeşitli nedenlerle çocukları özel gereksinimli hale gelebilmektedir (Karakuş ve Kırlıoğlu, 2019; Baykoç, 2010).

Özel gereksinimli bir çocuğun ebeveyni olmak beraberinde çeşitli güçlükleri getirmektedir. Çocuğun engel türü ve düzeyine göre farklılaşmakla birlikte anne babaların var olan sorumluluklarına yeni sorumluluklar eklenmekte, yeni duruma uyum sağlamak için hayatlarını yeniden yapılandırmak zorunda kalabilmektedirler. Bu süreçte hayata ilişkin algılarında da değişimler olabilmekte, yaşama yükledikleri anlam veya yaşamdan beklentilerinde çeşitli değişimler olmakta, yaşam doyumu düzeyleri de farklılaşmaktadır.

Yaşam doyumu kavramı bireylerin kendi yaşamlarından beklentileri ile sahip olduklarını karşılaştırmaları sonucunda elde ettikleri sonuç olarak tanımlanmaktadır (Diener, 1985). Yaşam doyumu, literatürde Diener ve arkadaşlarının geliştirdiği Öznel İyi Oluş (Subjective Well-Being) kuramı çerçevesinde bireyin kendi yaşamına ilişkin bilişsel bir değerlendirme süreci olarak ele alınmaktadır (Diener, 1984). Bu yaklaşım, öznel iyi oluşun bir boyutu olarak yaşam doyumunu olumlu ve olumsuz duygulanımdan ayrıştırarak bireyin yaşamının bütününe ilişkin yaptığı bilinçli ve genel bir yargıyı ifade eder. Bu nedenle yaşam doyumu, yalnızca anlık duygusal deneyimlerden değil, bireyin yaşam koşulları, sosyal çevresi ve kişisel değerleri doğrultusunda yaptığı bütüncül bir değerlendirmeden oluşmaktadır. Engelli çocuğa sahip ebeveynlerde yaşam doyumunun incelenmesi de bu kuramsal çerçevede anlam kazanmaktadır. Köker (1991) yaşam doyumunu kişilerin kendi yaşamlarına ilişkin hayatları boyunca gösterdikleri tutum ve duygusal tepkiler şeklinde tanımlamıştır. Günlük hayatta sıklıkla kullandığımız mutluluk kavramı psikoloji literatüründe daha çok öznel iyi oluş kavramına denk gelmekte ve yaşam doyumu da öznel iyi oluş halinin bilişsel boyutunu oluşturmaktadır. Öznel iyi oluş halinin diğer boyutu ise kendi içerisinde olumlu duygulanım ve olumsuz duygulanımı barındıran duygusal boyutudur. Yaşam doyumu yüksek olan bireyler daha az stres yaşayıp daha az kaygılanırken genel olarak da daha olumlu bir ruh haline sahiptirler (Yu vd., 2020).

Bir kişinin yaşamını değerlendirirken etkili olabilecek çeşitli faktörler bulunmaktadır. Kişilik yapısı, yaşamına yüklediği anlam, sosyal çevresi, fiziksel ve ruhsal sağlığı, ekonomik koşulları bunlardan bazılarıdır (Lafçı, 2014; Kaçan Softa vd., 2016). Yapılan bir çalışmada kültür, sosyal ilişkilerin niteliği ve

kişisel yönelim gibi değişkenlerin bireylerin yaşam doyumunu cinsiyet, gelir durumu, ırk gibi değişkenlerine göre daha fazla yordadığı ifade edilmiştir (Myers ve Diener, 1995).

Özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin yaşam doyumlarına baktığımızda; ebeveynlerin özel gereksinimli çocuk sahibi olduktan sonra yaşam doyumu düzeylerinin düştüğü sonucuna varılan çalışmalar olduğu gibi (Akandere vd., 2009; Akarsu, 2014; Bilge vd., 2014; Kaçan Softa vd., 2016), özel gereksinimli çocuğun dünyaya gelmesi ile birlikte ilk tepkiler sonrası yaşanan duygusal, sosyal değişimler ile birlikte yaşam doyumlarında artış meydana geldiği sonucuna varılan çalışmalar da bulunmaktadır (Baykan vd., 2010; Deniz vd., 2009).

Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşam doyumları çeşitli sosyo-demografik özellikler açısından ele alınmış ve aşağıdaki araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır:

- Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşam doyumları gelir durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşam doyumları medeni durumlarına göre farklılık göstermekte midir?
- Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynleri yaşam doyumları bakım sürecinde diğer aile bireylerinden destek alıp almama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- Özel gereksinimli çocuğun cinsiyeti ile ebeveynlerin yaşam doyumları arasında bir ilişki var mıdır?
- Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynin anne veya baba olması açısından yaşam doyumlarında bir farklılık var mıdır?

Bu çalışma özel gereksinimli bireylere sahip ebeveynlerin yaşam doyumlarını çok boyutlu bir şekilde incelemektedir. Bulgular; ebeveynlerin yaşam doyumlarının sosyoekonomik koşullar, hane komposizyonu ve toplumsal cinsiyet rolleriyle yakından ilişkili olduğunu göstererek, psikolojik destek programları ve sosyal politika düzenlemeleri için bilimsel katkı ve önermeler sağlamaktadır.

Bu çalışma için Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Yayın Etik Kurul Başkanlığı'nın 23/12/2024 tarih ve 2024/26-16 numaralı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modelleri iki veya daha fazla değişken arasındaki meydana gelen birlikte değişim ve bu değişimin yönünü ortaya koyan araştırma desenleridir (Büyüköztürk vd., 2024). Bu araştırma desenlerinde değişkenler üzerinde herhangi bir müdahalede bulunmaksızın var olan durum betimlenmekte ve değişkenler arasındaki ilişkiler çeşitli istatistiksel yöntemlerle incelenmektedir. Bu çalışmada özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşam doyumu düzeylerinin çeşitli bireysel ve demografik değişkenler ile ilişkisi ele alınmış, böylelikle bu ebeveynlerin yaşam doyumu düzeylerini etkileyen bireysel ve sosyal faktörler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini Van ili Erciş ve Muradiye ilçelerinde özel gereksinimli çocukları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden destek eğitimi alan ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise bu ebeveynlerden özel eğitim merkezleri aracılığı ile yüz yüze görüşme yolu ile kendilerinden veri toplanan 382 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmaya katılma kriterleri çalışmaya

katılmaya gönüllülük, özel gereksinimli çocuğu olmak ve sorulan soruları cevaplandırmasına engel bilişsel veya dilsel bir engeli bulunmamak olarak belirlenirken, ölçekleri eksik dolduran veya çalışmaya katılmaya gönüllü olmayan ebeveynler çalışma dışında tutulmuşlardır.

Veri toplama araçları

Çalışmada katılımcıların bireysel ve demografik özelliklerine ilişkin verileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan sosyo-demografik veri formu kullanılmıştır. Bu formda ebeveynlerin yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim düzeyleri ve özel gereksinimli çocuklara ait bazı özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır.

Katılımcıların yaşam doyumu düzeylerini ölçmek amacıyla Diener ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen yaşam doyumu ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek için Türkçe uyarlama çalışmaları Köker (1991) ve Yetim (1993) ve Dağlı ve Baysal (2016) tarafından gerçekleştirilmiştir. Dağlı ve Baysal tarafından yapılan uyarlama çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .88 olarak ve test tekrar test güvenirliği ise .97 olarak bulunmuştur. Ölçek orijinal formunda olduğu gibi 5 maddeli tek bir faktörden oluşmaktadır. Ölçek "hiç katılmıyorum" ve "tamamen katılıyorum" arasında değişen 5'li likert tipi derecelendirme ölçeği formatındadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar yüksek yaşam doyumu, düşük puanlar ise düşük yaşam doyumuna işaret etmektedir.

Analiz ve Bulgular

Bu çalışmanın istatistiksel analizleri SPSS 22.0 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analizin ilk aşamasında, Yaşam Doyumu Ölçeği (SWLS) için normallik varsayımı, Normal Q–Q grafikleri kullanılarak incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Normallik varsayımı karşılanmadığından, gruplar arası karşılaştırmalar için parametrik olmayan testlerin kullanılmasının uygun olduğuna karar verilmiştir.

Buna göre, medeni durumun ve engelli çocuğun cinsiyetinin yaşam doyumu puanları üzerindeki etkisini incelemek için Mann–Whitney U testi uygulanmıştır. İkiden fazla grup karşılaştırması gerektiren değişkenler yani ebeveyn rolü, hane kompozisyonu, ortalama aylık gelir, destek kaynakları ve eğitim durumu için ise Kruskal–Wallis H testi kullanılmıştır.

Tablo 1: Yaşam Doyumu Ölçeği Normallik Testi

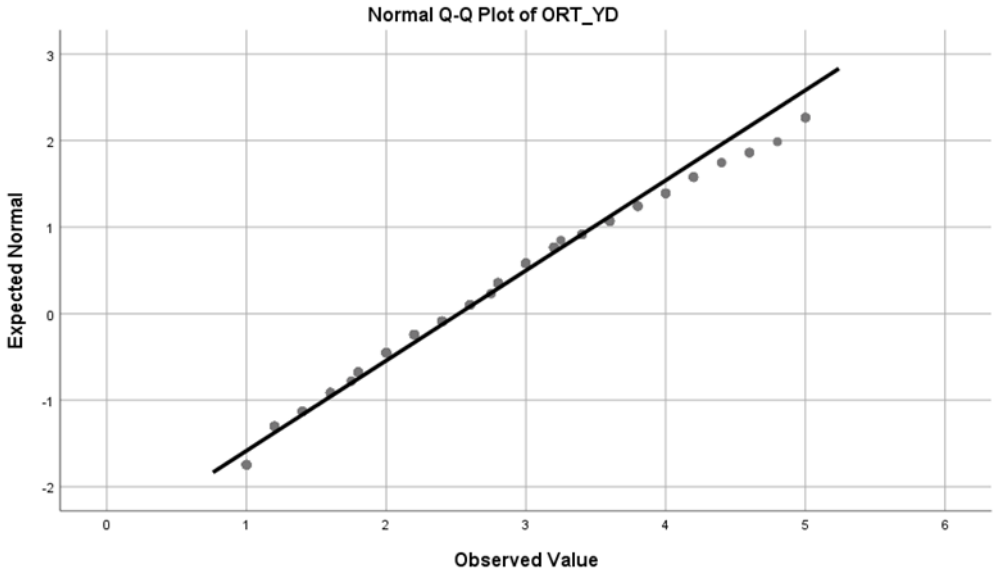
Skewness		**Kurtosis**		**Kolmogorov-Smirnov**		**Shapiro-Wilk**	
İstatistik	Standart Hata	İstatistik	Standart Hata	İstatistik	p-değeri	İstatistik	p- değeri
0.425	0.125	-0.247	0.249	0.078	0.001	0.969	0.001

Tablo 1'e göre, parametrik testlerin uygulanabilmesi için ön koşul olan normallik varsayımının sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmek amacıyla SWLS puanlarının dağılımı incelenmiştir. Çarpıklık (0.425) ve basıklık (−0.247) değerleri, geleneksel sınır değerler olan ±1 aralığında yer almakta ve dağılımın nispeten dengeli olduğunu göstermektedir. Ancak Kolmogorov–Smirnov ($p = 0.001$) ve Shapiro–Wilk ($p = 0.001$) testlerinin her ikisi de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur; bu da verilerin normal dağılımdan sapma gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Çarpıklık (0.425) ve basıklık (–0.247) değerlerinin ±1 aralığında seyretmesi, dağılımın normalliğe yakın olduğunu göstermektedir. Nitekim bazı araştırmacılar bu ölçütleri temel alarak verilerin normal kabul edilebileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte, örneklem büyüklüğünün yüksek olması ($N = 382$) Kolmogorov–Smirnov ve Shapiro–Wilk testlerinin küçük sapmalara karşı oldukça duyarlı hale gelmesine yol açmaktadır. Her iki testte de p değerlerinin anlamlı çıkması, dağılımın teknik olarak normal

varsayımını tam olarak karşılamadığına işaret etmektedir. Bu nedenle verinin likert tipli yapısı, uç değerlerde gözlenen yığılmalar ve örneklem büyüklüğünün test sonuçlarını hassaslaştırması birlikte değerlendirilerek parametrik olmayan analiz yöntemlerinin kullanılması metodolojik açıdan daha uygun görülmüştür.

Şekil 1, Yaşam Doyumu Ölçeği'nin normal bir dağılım göstermediğini ortaya koymaktadır.

Şekil 1: SWLS için Normallik Analizi Grafiği

Q–Q grafiğine (Şekil 1) göre bu sapma daha net bir şekilde görülmektedir: Verilerin büyük kısmı orta aralıkta diyagonal çizgiyle uyumlu olsa da, dağılımın uç noktalarında belirgin sapmalar gözlenmiştir. Bu uç noktalardaki davranış, aşırı yanıtların (çok düşük veya çok yüksek doyum düzeylerinin) normal dağılımda beklenenden daha sık ortaya çıktığını göstermektedir.

Psikolojik açıdan bakıldığında, bu normal olmayan dağılım biçimi, engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşantılarındaki çeşitliliği yansıtıyor olabilir. Bazı katılımcılar, bakım yükü, maddi sıkıntı veya sınırlı destek nedeniyle son derece düşük yaşam doyumu bildirirken; diğerleri dayanıklılık geliştirip bakım verme sürecinden anlam çıkararak daha yüksek doyum bildirmiş olabilir. Bu tür bir kutuplaşma, simetrik çan eğrisinden sapma gösteren bir dağılım oluşturur. Bu ampirik kanıtlar doğrultusunda, geçerli grup karşılaştırmaları yapabilmek için parametrik olmayan istatistiksel tekniklerin kullanımı uygun görülmüştür.

Normallik varsayımı ihlal edildiğinde, parametrik olmayan testler güvenilir bir alternatif sunar. Bu çalışmada, iki bağımsız grup arasındaki farkları incelemek için Mann–Whitney U testi, ikiden fazla grup arasındaki farkları analiz etmek için ise Kruskal–Wallis H testi kullanılmıştır. Mann–Whitney U testi, bağımsız örneklem t-testinin varsayımlarının karşılanmadığı durumlarda (örneğin, normal dağılmayan sürekli veya sıralı verilerde) yaygın olarak kullanılan parametrik olmayan bir yöntemdir (Pallant, 2020). Benzer şekilde, Kruskal–Wallis H testi, veriler normal dağılmadığında ve/veya gruplar arası varyans homojenliği sağlanmadığında tek yönlü ANOVA'nın alternatifi olarak kullanılmaktadır. Bu test, örneklemlerin aynı dağılımdan gelip gelmediğini değerlendirir (Büyüköztürk ve ark., 2024). Her iki test de verileri sıralara dönüştürerek analiz ettiği için normallik varsayımına bağlı değildir ve bu nedenle bu çalışmanın veri yapısına oldukça uygundur.

Tablo 2'de, katılımcıların medeni durumları (evli / boşanmış-dul) ile SWLS puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan Mann–Whitney U testi uygulanmıştır. Şekil 1, Yaşam Doyumu Ölçeği'nin normal bir dağılım göstermediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 2: Medeni Duruma Göre Yaşam Doyumu Farklılıkları: Mann–Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Mann-Whitney U	Z-değeri	p-değeri
Evli	355	194,87	68985,50	3407,500	-2,492	0.013*
Boşanmış/Dul	27	140,20	3785,50			
Toplam	382					

Tablo 2'ye göre medeni duruma göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Evli katılımcıların yaşam doyumu sıra ortalamalarının (Ortalama Sıra = 194.87), boşanmış veya dul katılımcılara kıyasla (Ortalama Sıra = 140.20) daha yüksek olduğu görülmektedir (U = 3407.500, p = 0.013). Etki büyüklüğü (r = –0.128) küçük düzeydedir. Bu sonuç, evli bireylerin yaşam doyumu değerlendirmelerinin, aile içi dayanışma, sosyal destek kaynakları ve birlikte üstlenilen bakım sorumluluklarıyla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Engelli çocuk bakımında eş varlığının sağladığı duygusal ve pratik destek olanakları, katılımcıların yaşam doyumu puanlarında gözlenen bu farklılaşmayı anlamlandırmaya yardımcı bir çerçeve sunmaktadır.

Psikososyal açıdan bakıldığında, boşanma ya da eşin kaybı (dul kalma) gibi durumlar, bakım sürecinin duygusal ve maddi yükünü artırarak algılanan yaşam doyumunu düşürebilir. Azalan sosyal destek ağı ve artan bakım talepleri bu gruptaki düşük puanları açıklayabilir. Aile dayanıklılığına ilişkin önceki araştırmalar da evlilikteki istikrarın uyum sağlayıcı başa çıkma stratejilerini güçlendirdiğini göstermektedir; bu bulgular da söz konusu ilişkiyle tutarlıdır.

Tablo 3'te, engelli çocuğun cinsiyeti (kız/erkek) ile SWLS puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan Mann–Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 3: Çocuğun Cinsiyetinin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi: Mann–Whitney U Testi Sonuçları

Group	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Mann-Whitney U	Z-değeri	p-değeri
Kız	170	177,97	30077,50	15712,500	-2,066	0.039*
Erkek	212	201,38	42693,50			
Toplam	382					

*p<0.05

Tablo 3'e göre engelli çocuğun cinsiyetine göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Erkek çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumu sıra ortalamaları (Ortalama Sıra = 201.38), kız çocuğa sahip ebeveynlere kıyasla (Ortalama Sıra = 177.97) daha yüksektir (U = 15712.500, Z = −2.066, p = 0.039). Etki büyüklüğü (r = –0.106) küçük düzeydedir. Bu bulgu, ebeveynlerin yaşam doyumu değerlendirmelerinin kültürel açıdan şekillenen toplumsal cinsiyet algılarıyla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Ataerkil kültürel yapılarda erkek çocuğun, engellilik durumuna rağmen soyun devamı, güç veya statü simgesi olarak görülebilmesi; buna karşılık özel gereksinimli kız çocuklarının hem engellilik hem de kadın kimliği nedeniyle "çifte dezavantajlı" bir konumda değerlendirilebilmesi, gözlenen farklılaşmayı anlamlandırmaya yardımcı olabilir.

Bu örüntü, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kültürel beklentilerle kısmen açıklanabilir. Pek çok toplumda erkek çocuklar gelecekte ailenin geçimini sağlayan veya soyun devamını sürdüren bireyler olarak görülmekte; bu nedenle onların engellilik durumları daha fazla toplumsal destek ve empatiyle

karşılanabilmektedir. Buna karşılık, engelli kız çocuğa sahip ebeveynler farklı türde damgalanma biçimleriyle karşılaşabilir veya toplumsal cinsiyet yapısı içinde çocuklarının geleceğine ilişkin ek kaygılar hissedebilirler. Bu durum, yaşam doyumlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Dolayısıyla gözlemlenen fark, yalnızca ebeveyn deneyimlerini değil, aynı zamanda bakım verme sürecini şekillendiren daha geniş toplumsal normları da yansıtıyor olabilir.

Tablo 4'te, ebeveyn türü (anne / baba / vasi-diğer) ile SWLS puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan Kruskal–Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 4: Ebeveyn Rolüne Göre Yaşam Doyumu Farklılıkları: Kruskal–Wallis H Testi Sonuçları

Grup	Katılımcı	Sıra Ort.	Kruskal-Wallis	p-değeri
Anne	281	201,93	9,948	0.007*
Baba	94	165,67		
Vasi – Diğer	7	130,14		
Toplam	382			

*p<0.05

Tablo 4'e göre ebeveyn rollerine göre yaşam doyumu düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır (χ^2 = 9.948, p = 0.007). Post-hoc karşılaştırmalar, annelerin yaşam doyumu sıra ortalamalarının (Ortalama Sıra = 201.93), babaların (Ortalama Sıra = 165.67) ve vasi/diğer bakım verenlerin (Ortalama Sıra = 130.14) üzerinde olduğunu göstermektedir. Etki büyüklüğünün küçük düzeyde (ε^2 = 0.021) olması, gruplar arasındaki farkın pratik öneminin sınırlı ancak dikkate değer olduğunu ifade etmektedir. Bu sonuçlar, ebeveyn rollerine bağlı olarak yaşam doyumu değerlendirmelerinin farklılaştığını ve özellikle annelerin bakım sürecindeki duygusal bağlılık ve farklı başa çıkma biçimleri nedeniyle daha yüksek yaşam doyumu bildirme eğiliminde olabileceğini düşündürmektedir. Babalar ve vasi/diğer bakım verenlerin daha düşük sıra ortalamaları ise rollerine eşlik eden beklentiler, bakım sürecine katılım düzeyleri ve destek kaynaklarındaki farklılıklarla ilişkilendirilebilecek bir örüntü sunmaktadır.

Bu bulgular dikkat çekicidir çünkü anneler genellikle bakım yükünün büyük kısmını üstlenmektedir. Annelerin daha yüksek yaşam doyumu, güçlü başa çıkma mekanizmalarının gelişimi, çocukla kurulan duygusal yakınlık ve destek ağlarına aktif katılımla ilişkili olabilir. Öte yandan, babalar genellikle maddi geçimi sağlama beklentisiyle karşı karşıya olduklarından ve bakım rutininin doğrudan içinde daha az yer aldıklarından rol çatışması yaşayabilirler; bu durum doyumlarını azaltabilir. Vasi konumundaki bireyler (örneğin geniş aile üyeleri), aslında kendilerine ait olmayan bir sorumluluğu üstlenmenin getirdiği ek stres nedeniyle özellikle düşük doyum düzeylerine sahip olabilirler. Sonuçlar, rol beklentileri, bakım uygulamaları ve psikolojik uyum arasındaki etkileşimi vurgulamaktadır.

Tablo 5'te, ebeveynlerin yaşam düzenleri (eşiyle birlikte / yalnızca çocuğuyla / diğer) ile SWLS puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan Kruskal–Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 5: Yaşam Düzenleri ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkileri: Kruskal–Wallis H Testi Sonuçları

Grup	Katılımcı	Sıra Ort.	Kruskal-Wallis	p-değeri
Eşim ve çocuklarımla birlikte	316	198,91	11,814	0.003*
Eşim olmadan çocuklarımla birlikte	38	134,12		
Diğer	28	185,79		
Toplam	382			

*p<0.05

Tablo 5'e göre hane kompozisyonuna göre yaşam doyumu düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($\chi^2 = 11.814$, $p = 0.003$). Eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşayan katılımcıların yaşam doyumu sıra ortalamalarının en yüksek olduğu (Ortalama Sıra = 198.91) görülmektedir. Bu grubu, diğer kişilerle yaşayan katılımcılar (Ortalama Sıra = 185.79) izlemektedir. Yalnızca çocuklarıyla yaşayan katılımcıların ise daha düşük sıra ortalamalarına sahip olduğu (Ortalama Sıra = 134.12) anlaşılmaktadır. Etki büyüklüğü ($\varepsilon^2 = 0.026$), hane kompozisyonuna göre ortaya çıkan bu farkın küçük düzeyde pratik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, yaşanan hanenin kompozisyonunun yaşam doyumu değerlendirmeleriyle ilişkili olduğunu ve eş–çocuk birlikteliğinin katılımcıların öznel iyi oluş algılarında belirgin bir farklılaşma yarattığını ortaya koymaktadır.

Bu sonuçlar, bakım verme bağlamında eş desteğinin kritik rolünü açıkça ortaya koymaktadır. Eşin varlığı yalnızca duygusal destek sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ortak karar alma süreçlerini ve bakım sorumluluklarının paylaşımını kolaylaştırarak stresi azaltır. Buna karşılık, tek ebeveynler artan maddi baskı, sosyal izolasyon ve duygusal tükenmişlik yaşayabilirler; bu faktörler bir araya geldiğinde yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürmektedir. Geniş aile üyeleriyle veya diğer kişilerle yaşamak belli bir düzeyde sosyal destek sağlasa da, bu durum eş desteğinin yerini tam olarak alamamaktadır.

Tablo 6'da, ebeveynlerin ortalama aylık gelirleri ile SWLS puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan Kruskal–Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 6: Gelir Düzeylerine Göre Yaşam Doyumu: Kruskal–Wallis H Testi Sonuçları

Grup	Katılımcı	Sıra Ort.	Kruskal-Wallis	p-değeri
Gelirim giderlerimden az	255	171,55	25,749	0.001*
Gelirim ve giderlerim eşit	104	228,06		
Gelirim giderlerimden fazla	23	247,41		
Toplam	382			

*p<0.05

Tablo 6'ya göre, gelir durumuna göre yaşam doyumu düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır ($\chi^2 = 25.749$, $p = 0.001$). Geliri giderlerinden fazla olan katılımcıların yaşam doyumu sıra ortalamalarının en yüksek olduğu (Ortalama Sıra = 247.41) görülmektedir. Bu grubu, geliri giderine eşit olan katılımcılar (Ortalama Sıra = 228.06) izlemektedir. Geliri giderlerinden az olan katılımcılar ise anlamlı derecede daha düşük sıra ortalamalarına sahiptir (Ortalama Sıra = 171.55). Elde edilen etki büyüklüğü ($\varepsilon^2 = 0.063$), gelir düzeyine göre gözlenen farkın küçük–orta düzeyde bir pratik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bulgular, ekonomik koşulların yaşam doyumu değerlendirmeleriyle ilişkili olduğunu ve gruplar arasında gelir düzeyi arttıkça yaşam doyumu sıra ortalamalarının yükseldiğini ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, mali güvenlik ile öznel iyi oluş arasındaki iyi belgelenmiş ilişkiyle uyumludur. Engelli bir çocuğa bakmak genellikle tıbbi, eğitimsel ve terapötik gibi ek harcamaları gerektirir; bu da finansal yükü artırır. Geliri yeterli veya fazla olan aileler bu zorlukları görece daha az sorunla aşabilirken, gelir açığı yaşayan aileler psikolojik sıkıntı riski açısından daha yüksek düzeydedir. Mali baskı, sadece boş zaman ve sosyal katılım fırsatlarını azaltmakla kalmaz, aynı zamanda yetersizlik duygularını artırarak genel yaşam doyumunu zayıflatır.

Tablo 7'de, ebeveynlerin yararlandıkları olanaklar (destek türleri) ile SWLS puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan Kruskal–Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 7: Destek Kaynaklarının Türleri ve Yaşam Doyumu ile İlişkisi: Kruskal–Wallis H Testi Sonuçları

Grup	Katılımcı	Sıra Ort.	Kruskal-Wallis	p-değeri
Destek almıyorum	47	231,78	27,292	0.001*
Engelli Maaşı	140	165,51		
Bakım Ücreti	69	233,29		
Diğer	15	207,13		
Bakım ücreti ve engelli maaşı	111	176,81		
Toplam	382			

*p<0.05

Tablo 7'ye göre yararlanılan destek türlerine göre yaşam doyumu düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır (χ^2 = 27.292, p = 0.001). Bakım ücreti alan katılımcıların yaşam doyumu sıra ortalamalarının (Ortalama Sıra = 233.29) en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Hem bakım ücreti hem de engelli maaşı alan katılımcıların sıra ortalamalarının (Ortalama Sıra = 176.81), yalnızca engelli maaşı alan katılımcıların sıra ortalamalarından (Ortalama Sıra = 165.51) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Dikkat çekici biçimde, herhangi bir destek almadığını belirten katılımcıların da görece yüksek yaşam doyumu bildirdikleri görülmektedir (Ortalama Sıra = 231.78). Etki büyüklüğü (ε^2 = 0.059) küçük–orta düzeydedir. Bu sonuçlar, destek türleri ile yaşam doyumu değerlendirmelerinin bir ölçüde ilişkili olabileceğini ve özellikle destek almayan grubun yüksek sıra ortalamalarının, Türkiye'de sosyal yardım programlarının çoğunlukla ekonomik açıdan daha dezavantajlı ailelere yönelmesi nedeniyle destek almayan grubun daha yüksek sosyoekonomik koşullara sahip olabileceğini düşündürdüğünü göstermektedir. Bu örüntü, ailelerin resmi yardımlar dışında gayrı resmî destek ağlarından yararlanma düzeyinin veya alternatif başa çıkma kaynaklarının yaşam doyumu değerlendirmelerine yansıyan bir farklılaşma yaratabileceğini düşündürmektedir.

Bu karmaşık örüntü, desteğin varlığından çok, yeterliliğine ilişkin algının daha belirleyici olduğunu göstermektedir. Bakım ücreti, günlük bakım yükünü doğrudan hafifletirken; engelli maaşı, çoğu zaman gerçek ihtiyaçları karşılamada yetersiz görülebilir. İlginç biçimde, resmî destek almayanlar arasındaki yüksek yaşam doyumu, güçlü gayrı resmî destek ağlarına, topluluk ilişkilerine veya bakım sürecinden anlam çıkarma gibi içsel başa çıkma yollarına dayanıyor olabilir. Bu bulgular, destek sistemlerinin çok boyutlu doğasını ve bunların ebeveyn iyi oluşuyla etkileşimini açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 8'de, ebeveynlerin eğitim durumları ile SWLS puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik olmayan Kruskal–Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 8: Eğitim Durumu ve Yaşam Doyumu: Kruskal–Wallis H Testi Sonuçları

Grup	Katılımcı	Sıra Ort.	Kruskal-Wallis	p-değeri
Okur-yazar değil	152	197,10	1,731	0.885
İlkokul	137	183,69		
Ortaokul	42	184,17		
Lise	41	202,09		
Üniversite	10	194,30		
Toplam	382			

Tablo 8'e göre, diğer sosyo-demografik değişkenlerin aksine, eğitim durumu yaşam doyumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmamıştır (χ^2 = 1.731, p = 0.885). Ortalama sıra puanları gruplar arasında oldukça benzer bulunmuştur; değerler ilkokul mezunlarında 183.69'dan lise mezunlarında 202.09'a kadar değişmektedir. Bu durum, engelli bir çocuk yetiştiren ebeveynlerde eğitim düzeyinin yaşam doyumunu önemli ölçüde değiştirmediğini göstermektedir. Eğitim düzeyleri arasındaki

bu homojenlik, bakım verme sürecinin getirdiği zorlukların baskın etkisini yansıtabilir; bu etkiler, eğitim geçmişinden bağımsız olarak ebeveynlerin öznel iyi oluşu üzerindeki eğitimin etkisini en aza indirgemektedir. Ayrıca etki büyüklüğü (ε^2) = 0.000 olarak etki yok şeklinde hesaplanmıştır.

Eğitim düzeyi değişkenine ilişkin gruplar incelendiğinde, örneklemin büyük ölçüde okuryazar olmayan veya ilkokul mezunu ebeveynlerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum yüksek eğitim düzeyindeki katılımcı sayısının sınırlı kalmasına ve gruplar arası varyansın düşmesine yol açmıştır. Dolayısıyla Kruskal–Wallis analizi sonucunda anlamlı bir farklılık elde edilmemesi, eğitim düzeyinin yaşam doyumuna etkisinin bulunmadığından ziyade, örneklem dağılımının homojenliğinden kaynaklanmış olabilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın bulguları, özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumunun çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve demografik, sosyal ve ekonomik koşullar çerçevesinde anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada medeni durumun yaşam doyumu açısından anlamlı bir farklılaşma göstermesi, evli bireylerin daha yüksek yaşam doyumu bildirmeleriyle dikkat çekmektedir. Bu bulgular, aile içi dayanışmanın ve eş desteğinin ebeveynlerin psikososyal uyumunu güçlendirdiğini belirten önceki çalışmalarla (Shivers ve Resor, 2020) uyumludur. Benzer biçimde, eş ve çocuklarla birlikte yaşayan ebeveynlerin daha yüksek yaşam doyumuna sahip olması, aile bütünlüğünün sağladığı sosyal destek ve duygusal dayanıklılığın önemine işaret etmektedir.

Gelir düzeyine ilişkin sonuçlar, ekonomik koşulların yaşam doyumunda belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir. Daha yüksek gelire sahip olan ya da bakım ücreti gibi sosyal desteklerden yararlanan ebeveynlerin yaşam doyumlarının yüksek olması, ekonomik güvenlik duygusunun öznel iyi oluşla ilişkisini destekleyen çalışmalarla (Laura vd., 2025; Nikolić Ivanišević vd., 2023) paralellik taşımaktadır. Bununla birlikte, hiçbir destek almayan grubun yaşam doyumunun diğer gruplardan yüksek bulunması, Türkiye'deki sosyal yardım mekanizmalarının genellikle ekonomik açıdan daha dezavantajlı hanelere yöneldiği göz önünde bulundurulduğunda, destek almayan grubun daha yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, destek almamanın yaşam doyumunu artırdığı anlamına gelmemekte; aksine, bu grubun yapısal olarak daha iyi yaşam koşullarına sahip olabileceğini göstermektedir.

Ebeveynin cinsiyetine göre yaşam doyumunda gözlenen farklılaşma, önceki araştırmalarla uyumlu biçimde annelerin daha yüksek yaşam doyumu bildirdiklerini göstermiştir (Balbo ve Bolano, 2024). Annelerin bakım sürecine daha yoğun katılımları, çocukla kurulan duygusal bağ ve psikolojik dayanıklılığın yüksek olması yaşam doyumunu artırıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir. Babaların daha düşük yaşam doyumu bildirmesi ise toplumsal cinsiyet rollerinin bir yansıması olarak düşünülebilir. Erkeklerin aile içindeki ekonomik sorumlulukları daha fazla üstlenmeleri ve bakım sürecine sınırlı katılımları, rol gerilimini artırarak yaşam doyumunu olumsuz etkileyebilmektedir.

Çocuğun cinsiyetine ilişkin bulgu, çalışmanın en dikkat çekici sonuçlarından biridir. Erkek çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumunun daha yüksek bulunması, yalnızca kültürel bir tercih ya da alışkanlıkla açıklanamaz. Ataerkil toplumsal yapılarda erkek çocuk, engelli olsa dahi soyun devamı, aile onuru ve güç sembolü olarak görülebilmektedir. Buna karşılık özel gereksinimli kız çocukları hem engellilik hem de kadın kimliğine bağlı toplumsal beklentiler nedeniyle "çifte dezavantaj" konumunda değerlendirilebilmektedir. Bu kültürel çerçeve, ebeveynlerin yaşam doyumu değerlendirmelerini dolaylı olarak etkileyebilmekte ve bulgunun altında yatan toplumsal normları açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Eğitim düzeyinin yaşam doyumu açısından anlamlı bir farklılık göstermemesi ilk bakışta literatürle çelişkili görünmektedir (Montowska vd., 2025; Avşaroğlu ve Okutan, 2018). Ancak örneklem dağılımı incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun okuryazar olmayan veya ilkokul mezunu olduğu, lise ve üniversite mezunu bireylerin oldukça sınırlı sayıda temsil edildiği görülmektedir. Bu durum, gruplar arası varyansın düşük olmasına ve eğitim düzeyine ilişkin farklılıkların istatistiksel olarak ortaya çıkmamasına yol açmış olabilir. Dolayısıyla eğitim düzeyinin yaşam doyumunda etkisiz olduğu şeklinde bir yorum yapılmamalı, bu sonuç örneklemin homojen dağılımının bir yansıması olarak ele alınmalıdır.

Genel olarak bu bulgular, yaşam doyumunun yalnızca bireysel psikolojik süreçlerle değil, aynı zamanda evde birlikte yaşanan kişiler, ekonomik koşullar, kültürel değerler ve sosyal destek mekanizmalarıyla iç içe geçmiş çok boyutlu bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu bulgular; yaşam doyumunun yalnızca tek bir sosyodemografik faktörle açıklanamayacağına işaret eden Öznel İyi Oluş kuramıyla örtüşmektedir. Kurama göre yaşam doyumu, bireyin yaşamını genel bir çerçevede değerlendirdiği bilişsel bir süreçtir ve bu değerlendirme ekonomik koşullar, hane kompozisyonu, sosyal destek kaynakları ve kültürel değerler tarafından şekillenen çok boyutlu bir niteliğe sahiptir. Araştırmada elde edilen farklılaşmalar, yaşam doyumunun söz konusu kuramsal modelde ifade edildiği gibi, çeşitli yaşam alanlarından gelen bilgi ve deneyimlerin bütünleştirilerek oluşturulan bir değerlendirme olduğunu desteklemektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma yalnızca Van ilinin iki ilçesinde yürütülmüş olup sosyo-kültürel çeşitliliğin sınırlı olması bulguların genellenebilirliğini azaltmaktadır. Ayrıca çocuğun engel türü, engel düzeyi, bakım süresi, bakım yükü ve ebeveynin psikolojik durumu gibi değişkenler kontrol edilmemiştir. Bu sınırlamalar, elde edilen sonuçların iç geçerliliğini kısmen sınırlandırmaktadır. Gelecek araştırmalarda farklı bölgelerden daha heterojen örneklemlerle çalışılması ve engellilikle ilişkili parametrelerin modele dahil edilmesi, yaşam doyumunun belirleyicilerinin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, engelli çocuğa sahip ebeveynlerde yaşam doyumunun aile bütünlüğü, ekonomik koşullar, sosyal destek kaynakları ve kültürel değerlerle yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyal politika yapıcılar için aile danışmanlığı hizmetlerinin güçlendirilmesi, ekonomik destek mekanizmalarının genişletilmesi, babalara yönelik katılım programlarının geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen farkındalık çalışmalarının artırılması önem taşımaktadır. Psikolojik dayanıklılığı güçlendirmeye yönelik müdahaleler ise ebeveynlerin yaşam doyumunun sürdürülebilir biçimde iyileştirilmesine katkı sağlayabilir.

Kaynakça

Akandere, M., Acar, M., & Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (22), 23-32.

Akarsu, Ö. (2014). *Zihinsel yetersiz çocukların aile yükü, özbakım becerileri, annelerinin yaşam doyumu ve etkileyen faktörler*. Trakya Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Avşaroğlu, S., & Okutan, H. (2018). Zihin engelli çocuğu olan ailelerin yaşam doyumları, iyimserlik ve psikolojik belirti düzeylerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 59-76.

Balbo, N., & Bolano, D. (2024). Child disability as a family issue: a study on mothers' and fathers' health in Italy. *European Journal of Public Health*, 34(1), 79-84.

Baykan, Z., Baykan, A., ve Naçar, M. (2010). Kronik hastalıklı çocukları olan ailelerin yaşam doyumlarının incelenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 27(3), 174-177.

Baykoç, N. (2010). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim (ed. Necate Baykoç). *Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim.* Ankara: Gündüz Yayıncılık.

Bilge, A., Buruntekin, F., Demiral, O., Keleş, B., Yalçın, E., Tavukçu, G., Kıray, A., Siviloğlu, T., ve Semra, B.O. L. (2014). Engelli yakınlarına verilen "stresle baş etme ve yaşam doyumunu arttırma" eğitiminin etkinliğinin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 610-621.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk-Bökeoğlu, Ö., & Köklü, N. (2024). *Sosyal bilimler için istatistik* (28. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Dağlı, A., ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59).

Deniz, M. E., Dilmaç, B., ve Arıcak, O. T. (2009). Engelli çocuğa sahip olan ebeveynlerin durumluk-sürekli kaygı ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 953-968.

Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. Journal of personality assessment, 49(1), 71-75.

Emam, M. M., Al-Hendawi, M., & Gaafar Ali, D. (2023). Parenting stress and life satisfaction in families of children with disabilities: The mediating effect of social support in three Arab speaking countries. *Journal of Family Studies*, 29(1), 134-152.

Kaçan Softa, H., Öztürk, A., Sonkaya, C., ve Düşünceli, H. (2016). Zihinsel engelli çocuğu olan anne ve babaların aile yükü ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 5, 37-54.

Karakuş, Ö., ve Kirlioğlu, M. (2019). Engelli bir çocuğa sahip olmanın getirdiği yaşam deneyimleri: Anneler üzerinden nitel araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 41, 96-112.

Köker S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması*. Ankara Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Lafçı, D., Öztunç, G., ve Alparslan, Z. N. (2014). Zihinsel engelli çocukların anne ve babalarının yaşadığı güçlüklerin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 723-735.

Laura, M., Ryszard, P., & Gruszczyńska, M. M. (2025). Perceived life satisfaction of parents raising a child with intellectual disabilities. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*.

Myers, D. G., ve Diener, E. (1995). Who is happy*? Psychological science*, 6(1), 10-19.

Nikolić Ivanišević, M., Slišković, A., Ombla, J., Tokić, A., & Brown, T. (2023). Life satisfaction in employed mothers of children with disabilities: The importance of personal, family, work, and society characteristics. *Societies,* 13(8), 177.

Shivers, C. M., & Resor, J. (2020). Health and life satisfaction among parents of children with physical disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 32(5), 719-733.

Yetim, Ü. (1993). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu*. Ege Üniversitesi: Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Yu, L., Tasaki, S., Schneider, J. A., Arfanakis, K., Duong, D. M., Wingo, A. P., Wingo, T. S., Kearns, N., Thatcher, G. R., ve Seyfried, N. T. (2020). Cortical proteins associated with cognitive resilience in community-dwelling older persons. *JAMA psychiatry*, 77(11), 1172-1180.

Makale Bilgisi:
Etik Kurul Kararı: Etik Kurul Kararı alınmış ve makale içerisinde belirtilmiştir.
Hakem Değerlendirmesi: Çift taraflı kör hakemlik - dış bağımsız.
Benzerlik Taraması: Yapıldı - iThenticate
Destekleyen Kurum / Kuruluşlar: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 11691 numaralı proje kapsamında desteklenmiştir.
Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkı Oranı: Tüm yazarlar makaleye eşit derecede katkı sunmuşlardır.

Article Information:
Ethics Committee Approval: The Ethics Committee Decision was taken and stated in the article.
Peer-review: Double-blind - externally peer-reviewed.
Plagiarism Checks: Yes - iThenticate
Supporting-Sponsor Institutions or Organizations: Supported by the Scientific Research Projects Coordination Unit of Van Yüzüncü Yıl University under Project No. 11691.
Conflict of Interest: No conflict of interest.
Author Contribution Percentage: All authors contributed equally to the article.

Ek 1. Etik Kurul İzin Belgesi

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI

ETİK KURUL KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ: 23/12/2024
OTURUM SAYISI: 2024/26 **Sayfa: 16/23**
TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI: 23

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 23/12/2024 tarihinde saat 10.00'da Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇINAR başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki karar/kararları almıştır:

KARAR NO 2024/26-16. Yürütücülüğünü Erciş Meslek Yüksekokulu, Hemşirelik ve Bakım Hizmetleri Anabilim Dalı öğretim elemanı Öğr. Gör. Dr. Mevlüt MARUFOĞLU'nun yapmayı tasarladığı, "Özel Gereksinimli Çocuk Ebeveynlerinin Psikolojik Durumlarının Depresyon, Ölüm Kaygısı, Tükenmişlik ve Yaşam Doyumu Değişkenleri Temelinde İncelenmesi" adlı çalışmasında kullanılacak olan araçlar incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

	BAŞKAN Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇINAR İlahiyat Fakültesi	
ÜYE Prof. Dr. Mehmet Zeki DUMAN Edebiyat Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Gülsen BAŞ Edebiyat Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi
ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Murat ÜNAL Eğitim Fakültesi	**ÜYE** Prof. Dr. Mehmet Akif ARVAS İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi